

POVIJEST HRVATA

Zoran Ladić, urednik edicije

Iz Predgovora ediciji *Povijest Hrvata*

Edicija *Povijest Hrvata* u sedam knjiga, koja obuhvaća vremenski raspon od doseljavanja Hrvata na jadransko-panonski prostor pa sve do nedavnih zbivanja koja su okončana pobjedom u Domovinskom ratu i stvaranjem demokratske Republike Hrvatske, čemu je većina danas živućih hrvatskih građana i osobno svjedočila, zamišljena je kao sinteza. Pojam sinteza u humanističkim je znanstvenim krugovima vrlo ozbiljan termin koji nosi golemu težinu i svatko tko se njime koristi u znanstvene svrhe mora biti spreman na obranu njegove vjerodostojnosti. U historiografiji se sinteza često poistovjećuje s tzv. totalnom poviješću (*histoire totale*) koja kao osnovni cilj postavlja cjelovito razmatranje određenih povijesnih problema. U slučaju ove edicije radi se o razmatranju i tumačenju svih aspekata i slojeva prošlosti koji su utjecali na formiranje specifičnog hrvatskog civilizacijskog okruženja u njegovim političkim, vojnim, crkvenim, gospodarskim, kulturološkim, umjetničkim, religioznim, intelektualnim i drugim izričajima, a koji su hrvatsko stanovništvo izdvajali kao posebnu etničku i nacionalnu skupinu unutar zajedničkog europskog korpusa ili je smještali u zajedničke europske okvire ili okvire pojedinih njezinih regija, prije svega mediteranske i srednjoeuropske.

... Treba istaknuti da je riječ o velikom znanstvenom i nakladničkom podvigu gdje se u sedam knjiga, od kojih svaka ima petstotinjak stranica, razmatraju raznoliki aspekti i teme iz hrvatske prošlosti. Jedino što je donekle tradicionalno u sintezi jest upravo podjela na sedam povijesnih razdoblja: **1. Rani srednji vijek (oko 550. – oko 1150); 2. Razvijeni srednji vijek (druga polovica 12. – kraj 14. st.); 3. Kasni srednji vijek (kraj 14. st. – pol. 16. st.); 4. Razdoblje ranog novog vijeka (16–17. st.); 5. Razdoblje prosvjetiteljstva (18. st.); 6.**

Razdoblje od 1790. do 1918.; 7. Suvremeno doba (20. st.). Ipak, na ovu su razdiobu znatno više utjecale ključne društvene promjene koje se mogu pratiti kroz duža povijesna razdoblja nego kratki, iako značajni, povijesni događaji (politički ili vojni čimbenici kao dolazak na vlast nove dinastije, bitke, bune i drugo). Prva posebnost cijele edicije svakako je izražena u činjenici da se u svim knjigama *Povijesti Hrvata*, koje su sadržajno istovjetno strukturirane, u znatno manjoj mjeri obrađuju, u ranijim razdobljima naše historiografije dominantna, politička i, u nešto manjoj mjeri dominantne, društvena, gospodarska i crkvena prošlost Hrvatske. No to ne znači da su u našoj ediciji ova historiografska područja potpuno ispuštena, već su ona obrađena korištenjem novim metodološkim pristupima i izborom pomalo drugačijih tema. Zato se u svakoj knjizi nešto kraće razmatraju politička zbivanja, političke ustanove (nositelji vlasti, predstavnička tijela, politička teorija i ideologija), društvene strukture (plemstvo, seljaštvo, gradovi), gospodarski razvitak, vojni ustroj i crkvena organizacija i pravni razvitak. Takav je pristup ostavio prostor da se, u cilju postizanja što cjelovitije slike o prošlim zbivanjima, u ovoj ediciji analiziraju druga povijesna pitanja kroz razmatranja nekih dosad rubnih i skromnije obrađenih historiografskih problema, prije svega još uvijek slabo istražene pravne povijesti kao temelja funkcioniranja svakog uređenog društva, a potom i demografske problematike urbanih i ruralnih sredina, povijesti svakodnevnog života (u hrvatskoj historiografiji poznate i kao »sitna povijest«) i razine materijalne kulture raznih društvenih skupina (plemstva, svećenstva, stanovnika gradova i sela), povijesti obitelji i djetinjstva, uloge i položaja žena u pojedinim povijesnim razdobljima, duhovnosti i religioznosti kao intimnih izričaja pojedinaca, prožetosti društva i pojedinca raznim oblicima umjetnosti, isprepletenosti odnosno razina usklađenosti složenih odnosa čovjeka i njegova prirodnog okruženja te drugih aspekata povijesti koji su dosada bili slabo istraženi u hrvatskoj historiografiji. U tu su svrhu korišteni i u znanstveni mozaik postavljani kako objelodanjeni tako i dosada nepoznati izvori (pisani, materijalni i vizualni) razasuti po raznim arhivskim i kulturnim ustanovama kako u Hrvatskoj tako i u Sarajevu, Ljubljani, Veneciji, Ankoni, Beču, Budimpešti, Londonu, Vatikanu i drugdje.

... Jedna od važnijih osobina naše *Povijesti Hrvata* jest i to što se u svakoj knjizi iz ove edicije prošlost Hrvatske i njezinih stanovnika promatra kao istodobno odnosno usporedno djelovanje integracijskih i dezintegracijskih silnica. To se zorno primjećuje u razmatranju odnosa pojedinih hrvatskih regija (u nekim razdobljima zvanih i kraljevinama) prema političkim i gospodarskim središtima moći u udaljenim krajevima kao što su ranosrednjovjekovno Franačko Carstvo, zatim Venecija, Ugarska, papinstvo ili Habsburška Monarhija, ali i prema onima suvremenijih dominantnih utjecaja SSSR-a, Francuske, Velike Britanije ili Srbije. Objektivno, sva su ta središta moći, bilo da je riječ o bližim centrima poput Venecije, Beča i Budimpešte ili udaljenijim poput Rima, Istanbula, Moskve ili Pariza, u određenim povijesnim trenucima i razdobljima djelovala i kao integracijski i kao dezintegracijski čimbenici.

... Konačno, još je jedna osobina koja upotpunjuje sadržaj edicije *Povijest Hrvata* velik broj ilustracija (slike i fotografije gradova, sela i istaknutih pojedinaca, faksimili isprava pisanih latinicom, glagoljicom i hrvatskom ćirilicom, razglednice gradova i dvoraca, fotografije skulptura, slike liturgijskog, religioznog ili hagiografskog karaktera, ali i slike,

fotografije i razglednice s prikazima odjeće, oružja, alata i drugih predmeta iz svakodnevnice, kao i prikazi osoba u trenucima iz mirnodopskog i ratnog svakodnevnog života i slično). U sintezi je zastupljen velik broj dosada nepoznatih, ali vrlo vrijednih ilustracija, kao i ilustracija na kojima su prikazi onih arheoloških nalaza, književnih djela i drugih spomenika koji predstavljaju vrhunac hrvatske materijalne baštine, a u određenoj mjeri i spomenika koji su utjecali na kreiranje suvremene hrvatske nacije.

... Sinteza *Povijest Hrvata* u sedam knjiga je glede svih svojih znanstvenih osobina – kronološke podjele na pojedina povijesna razdoblja, izbora pojedinih historiografskih tema, izbora korištenih znanstvenih metoda, sadržajne strukture s obzirom na prostor posvećen pojedinim historiografskim problemima, izbora ilustrativnih priloga i, naravno, izbora znanstvenih suradnika – u prvom redu nastala kao odraz zajedničkog i usuglašenog stava uredništva odnosno urednika svake pojedine knjige i glavnog urednika edicije. Zbog toga će upravo članovi uredništva biti osobito ponosni na svaki mogući pozitivan prijem kod znanstvenika i šire čitalačke publike, ali će istovremeno nositi i teret odgovornosti za sve potencijalne propuste znanstvenog karaktera te biti spremni argumentirano stajati iza onih historiografskih tumačenja u sintezi koja će se pokazati kao upitna ili diskutabilna. Naravno, najveću odgovornost pred sudom javnosti dužan je preuzeti glavni urednik ove edicije. Urednici svake pojedine knjige ugledni su hrvatski povjesničari srednje generacije većinom školovani na uglednim sveučilištima u zemlji i inozemstvu, a usto su voditelji ili suradnici na domaćim i međunarodnim znanstvenim projektima, predavači na hrvatskim sveučilištima, autori važnih studija i monografija, urednici časopisa, te redoviti sudionici znanstvenih skupova. To su: dr. sc. Zrinka Nikolić Jakus (knj. 1.); dr. sc. Damir Karbić (knj. 2.); dr. sc. Marija Karbić (knj. 3.); dr. sc. Ivan Jurković (knj. 4.); dr. sc. Lovorka Čoralić (knj. 5.); dr. sc. Jasna Turkalj i dr. sc. Vlasta Švoger (knj. 6.); dr. sc. Suzana Leček (knj. 7.). Osobitu zahvalnost treba iskazati i mr. sc. Tomislavu Kaniškom, uglednom hrvatskom kartografu i djelatniku Leksikografskog zavoda »Miroslav Krleža« u Zagrebu, koji je uvijek bio spreman na razgovor s autorima i prema njihovim sugestijama izradio više desetaka vrlo kvalitetnih i potpuno novih povijesnih karata. Naravno, ni jedne knjige u ovoj sintezi ne bi bilo bez tekstova. Stoga najveću zahvalnost zaslužuje onih gotovo 140 hrvatskih znanstvenika – povjesničara, povjesničara umjetnosti, arheologa, filologa i znanstvenika drugih humanističkih i društvenih znanosti – koji su uložili svoje znanje, iskustvo i trud kako bi na prijemčiv način, neopterećen opsežnim znanstvenim aparatom i ponekad suhoparnim znanstvenim jezikom, široj čitalačkoj javnosti prezentirali plodove svoga rada i pružili uvid u tajne prošlih vremena na prostorima na kojima obitavaju ili su nekoć obitavali Hrvati.

Dosad

objavljeni svesci:

